

verdorren, en eeniglijk in den Wortel, die onder deze dorre aarde tieren blijft, d. i. in Christus, schuilt dan de hope der weeropleving. De korte terugblik op het verleden dien ik u gaf, toonde het zoo overduidelijk. Van de dagen der Patriarchen af was en bleef het een rusteloos op en neder deinzen. Het begon telkens met een uitstraling van tintelenden levensgloed, doch straks werd die periode van bloei dan toch weer gevolgd door o, zoo droeve inzinking; en helaas, dan werd in dien staat van verdorring meer dan eens een duur van eeuwen doorworsteld, eer de vonk weer kon opgloren. Tegen gelijk gevaar van geestelijke verdorring nu moet op den Wortel *onder* die dorre aarde, ook voor ons Land en voor ons Volk, steeds opnieuw het oog gericht, want hieraan juist heeft 't in de dagen onze vaderen telkens zoo bitter gefaald. Hoe schoon stond het niet in onze Zeven Provinciën, toen de slag bij Nieuwpoort gewonnen was, het Bestand inging, en de Synode Nationaal, met gezanten uit half Europa, den godgeleerden grondslag voor het Calvinisme ook in onze muren vastankerde; en toch, hoe pijnlijk ras sloeg 't niet om. Toen even de nood inkromp, week, en straks voorbij was, voelden de meesten van geen spanning en kende men nauwelijks zorge meer. Maar ijlings spleet toen ook uiteen, wat eerst, saâm vereend, zoo kloeken weerstand bood. Alle weerstandsvermogen werd zoo van lieverlede ingeboet en ging teloor. De verdorring deed 't al zoo tragisch invallen. Mammon ging samen-spannen met mystieke eenzijdigheid, en de machthebbende heeren misbruikten deze tweespalt in de geesten, om hún heerschzucht bot te vieren.

Ge weet, hoe 't samenhuwen van Mammon met de Mystiek de noodlottige ondergang wierd van het eens zoo geestelijk-machtige Anabaptisme. Ge kent de reeks zonder eind van zijn martelaren. Door geestelijke innigheid verwarmd, imponeerden ze vooral in het Noorden van ons land door hun kloeke taal en hun oprecht bedoelen. Alleen maar, om land en volk bekreunden ze zich niet. Ze meden het ambt. Van het dragen van het zwaard hadden ze een afkeer. Louter mystiek, trokken ze zich in hun geestelijke tente terug, en in die mystiek zochten ze hun zielsgenot.

Niet lang intusschen, of Mammon klopte ook bij hen aan en werd bij nachtelijk donker als gast achter het wijd-ontplooid gordijn ook van hun tente binnengelaten. En toen bleek de uit-